Otázka: Mezinárodní vztahy

Předmět: Společenské vědy, Právo

Přidal(a): apeskova

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

Meznárodní vztahy jako vědní obor

- *Základní charakteristika MV a typy:*
- mezinárodní vztahy: vznikají mezi subjekty v mezinárodním prostoru,
- typy: mocensko-politické, ekonomické, vojenské, právní, kulturní, vědecké, náboženské aj.,
- *státy buď:*
    - kooperují (spolupracují) – např. státy v EU,
    - soupeří (konkurují si) – např. EU a USA,
    - bojují (jsou v konfliktu) – např. EU a Rusko,
- *Vědy studující MV:*
- MV studují např. ekonomie a politologie
- *Dělení MV podle počtu subjektů:*
- podle počtu subjektů se MV dělí na:
    - bilaterální = vztahy mezi 2 subjekty,
    - multilaterální = vztahy mezi více subjekty,

Vývoj mezinárodních vztahů

- *Historické formy mezinárodních systémů,*
- středověký univerzalismus,
- od rozpadu Římské říše (1453) do třicetileté války (1648),
- jednotlivé státy se formují a perou se o moc,
- snahy o ovládnutí Evropy,

- ve třicetileté válce se ukázalo, že není možné prosadit univerzální náboženství = konec středověkého systému = Vestfálský mír (náboženství se stává otázkou jednotlivých států, státní zájem je důležitější než dynastický zájem) = změna mezinárodního systému,
- Vestfálský systém,
- vytvoření mocenských bloků = účelově vytvářené vojenské aliance, dočasné, jen pro daný konflikt (např. různé války o dědictví – španělské atd.),
- zrodila se demokracie,
- jazýčkem na vahách se stává Anglie (těží z této pozice),
- trvá do r. 1815 – napoleonské války, Vídeňský kongres,
- Vídeňský systém,
- 1815 (Vídeňský kongres) – 1854,
- „koncert velmocí“ = velmoci se nebudou ohrožovat, ale pomáhat si, menší státy se přizpůsobují,
- Metternichův systém, vytvořen na Vídeňském kongresu,
- 1854 – velmoci se postavily proti Rusku = krymská válka, Rusko je poraženo,
- Alianční systém,
- 1854 – 1918,
- vzniká Trojspolek a Trojdohoda,
- jejich soupeření vrcholí ve WW1, která končí mírovými dohodami ve Versailles (1918),
- Versaillský systém,
- 1918 – 1939,
- mírové dohody ve Versailles = perzekuce Německa,
- Německo to netoleruje – to vyústí ve WW2,
- Bipolární systém,
- 1939 – 1989,
- USA a SSSR vytváří vlastní systémy politického, ekonomického, mocenského i kulturního vlivu,
- vliv USA a SSSR rozdělí Evropu = železná opona,
- vrcholí to Studenou válkou,
- tento systém se vnitřně zhroutil – hrozba jaderných zbraní,
- Unipolární systém,
- 1989 – 2001,
- po studené válce dominuje USA,
- končí teroristickými útoky roku 2001 (útok na Dvojčata atd.),
- USA se zabředává do válek na blízkém východě,
- Rusko se otřepává po rozpadu SSSR,
- vzrůstá moc Číny (ekonomicky se rozvíjí),
- Multipolární systém,
- regionální (Turecko, Indie, Írán, Brazílie, Rusko) a světové velmoci (USA, Čína),

- určující je politika a vzor USA,
- USA se snaží oslabit soupeře,

Subjekty mezinárodních vztahů

- Státy,
- dělení na:
    - velmoci,
        - světové velmoci,
        - regionální velmoci,
    - střední státy,
    - malé státy – mají spíše fiktivní suverenitu,
- Mezinárodní organizace,
- země se shodly na jejich vytvoření, podepsáním smlouvy se vzdaly části své suverenity,
- slouží ke kontrole, pomoci atd.,
- Soudní a arbitrážní instituce,
- např. Mezinárodní soudní dvůr v Haagu (instituce OSN),
- Mezinárodní kongresy a konference,
- řeší se mezinárodní problémy (např. po skončení války, klimatické konference atd.),
- např. KBSE (= Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, 1975),
- Mezinárodní mezivládní organizace,
- zajišťují trvalou spolupráci,
- např. OSN, NATO,
- Mezinárodní nevládní sdružení,
- nestátní, ale mezinárodně významné sdružení,
- např. Greenpeace, Červený kříž atd.,
- Teroristické a zločinecké organizace,
- kriminální struktury – organizovaný zločin (obchod s drogami, se zbraněmi, s lidmi, s orgány…),
- např. Al-Kaida, ISIS, mafie,
- bojuje se s nimi – mezinárodní bezpečnostní organizace jako např. Interpol,
- Osobnosti,
- kardinál Richelieu,
- poradce Ludvíka XIII., doba třicetileté války,
- logika státního zájmu,
- Otto von Bismark,
- pruský kancléř, zasadil se o sjednocení Německa,

- diplomaticky navedl do války Rakousko i Francii tak, aby Prusko nebylo za agresora, a ve válkách zvítězil,
- Adolf Hitler,
- německý kancléř a diktátor,
- Gándhí,
- osvoboditel a premiér Indie,

Zahraniční politika a diplomacie

- Definice a cíle zahraniční politiky a diplomacie,
- zahraniční politika je souhrn akcí, záměrů a prohlášení státu, jejichž účelem je ovlivňovat a regulovat vztahy státu s jinými státy, spolky států a mezinárodními nebo nadnárodními organizacemi,
- cíle:
    - prosazování státního zájmu (ten se nedefinuje sám sebou, ale definují ho mimo jiné i političtí aktéři daných států),
    - ochrana míru a lidských práv,
    - ochrana životního prostředí,
    - zajištění ekonomického rozvoje pro všechny země,
    - budování mezinárodních vztahů na bázi solidarity a vzájemné spolupráce,
- tyto cíle jsou zajišťovány:
    - mezinárodnímu smlouvami,
    - dodržováním mezinárodních obyčejů,
    - zřizováním soudních (arbitrážních) organizací pro řešení mezinárodních sporů,
- diplomacie = hlavní nástroj prosazování zahraniční politiky, nenásilná jednání,
- Mezinárodní politika jako komplex zahraničních politik,
- součet všech zahraničních politik národních států, které vznikají chováním politických elit,
- jinak je MP věda, která je součástí MV a studuje způsob uchopení a řešení konfliktů,
- Mezinárodní právo veřejné a jeho normy,
- mezinárodní právo veřejné = soubor právních norem, které regulují vztahy mezi státy a mezi dalšími subjekty mezinárodních vztahů,
- **normy:**
    - kogentní = závazné,
        - porušení těchto norem = zločin (např. válečné zločiny – zakázané zbraně, genocida, otroctví, dětská práce atd.),

        - Rada bezpečnosti OSN může schválit vojenský zákrok,
    - dispozitivní normy,
        - doporučující charakter,
        - porušení = mezinárodní delikt,
        - k donucení státu, aby je dodržel se používá:
            - retorze (odveta, vždy právně přípustná, např. nevydávání víz, odvolání velvyslance, přerušení diplomatických styků, neúčast na mezinárodní akci pořádané daným státem atd.),
            - represe (má stát poškodit a vynutit změnu chování) = sankce,
- ekonomické sankce (nejúčinnější),
    - embargo = zákaz vývozu do dané země,
    - bojkot = zákaz dovozu věcí z dané země,
    - dají se kombinovat,
- obyčejové normy,
    - nepsané, ale mají se všeobecně dodržovat,
- Nástroje zahraniční politiky,
    - diplomacie,
        - = vyjednávání s ostatními zeměmi,
        - většina zahraniční politiky je prováděna diplomaticky,
        - skrze profesionální zástupce = diplomaté,
            - *diplomatické mise:*
                - stálé (např. velvyslanectví, ambasády, konzuláty atd.),
                - zvláštní (účast na konferencích, státní návštěvy atd.),
            - *propaganda a propagace*
                - cíl: ovlivnění veřejného mínění v ynějaké zemi ve prospěch propagované země,
                - propaganda,
                    - prosazuje politický zájem,
                    - ne vždy čestná,
                    - často na úkor země,
                    - je nástrojem také hybridní války,
                    - „mistr propagandy“ = Josef Göbel – nacistické Německo,
                - propagace,
                    - prosazuje ekonomický a kulturní zájem,
                    - pozitivní smysl,
                    - např. turistické atrakce, kulturní památky,
                - násilný konflikt = válka,
                    - cíle: zvětšování území, rozšiřování zdrojů, získání

mocenské nadvlády
- způsoby:
- tradiční války,
    - střet armád na bitevním poli,
    - dnes se tak provádí regionální války (u globálních válek je hrozba jaderných zbraní a absolutního zničení, kdyby šly do tradičního otevřeného vojenského konfliktu),
    - země, vzduch, moře,... kosmos?
- hybridní války,
    - není to otevřený vojenský konflikt se zbraněmi,
    - elektronická válka – válka vedená v internetovém prostředí (propaganda, ekonomický nátlak, dezinformace atd.),
- proxy války,
    - forma hybridní války,
    - velmoci by se zničily, takže bojují na lokálním bojišti tak, že podporují bojující strany,
    - např. korejská válka, válka v Sýrii, Ázerbajdžán X Arménie atd.,

Typy a formy zahraniční politiky

- izolacionistická politika,
    - „vystačí si sami“, izoluje se,
    - např. UK (2. pol. 19. stol. – glorious isolation, „Anglie nemá přátele a nepřátele, má jen zájmy“),
    - stát se může dostat do této pozice i nedobrovolně – jsou na něj uvaleny sankce, nikdo s ním neobchoduje (např. Severní Korea),
- alianční politika,
    - komunikuje a spolupracuje s jinými státy,
    - např. Svatá aliance (napoleonské války),
    - Severoatlanstká aliance (NATO),
- imperiální politika,
    - cílem je ovládnout další země a vytvořit impérium po vzoru SIR,
    - např. UK – koloniální impérium, pozůstatek Commonwealth, Francie – také kolonie,

- hegemonistická politika,
    - hegemon = nejsilnější země, ovládá okolní země,
    - v současné době jaksi nahradila imperiální politiku, přímá mocenská závislost byla nahrazena nepřímou (např. ekonomickou) závislostí,
    - např. USA – mají významný ekonomický vliv a vojenské základny ve většině zemí,
    - v zemích 3. světa se projevuje jako neokolonialismus,
- univerzalistická politika,
    - snaha o sjednocení zemí jednou ideou – většinou náboženstvím,
    - např. středověký universalismus v Evropě, islámský universalismus – snaha o vytvoření světového chalífátu,

Zahraniční politika ČR

- cíle:
    - bezpečnost,
    - prosperita,
    - udržitelný rozvoj a lidská důstojnost včetně lidských práv,
    - dobré jméno České republiky,
    - služba občanům,
    - aktivní působení v EU, NATO, OSN atd.,
- Členství v mezinárodních organizacích
- EU,
    - členem od 1.5.2004,
    - v rámci EU je ČR středně velkým státem,
- OSN,
    - ČR je zakládajícím členem – je členem od 19.10.1945,
- NATO,
    - členem od 12.3.1999,
- Tvůrci zahraniční politiky,
- prezident, premiér, ministr zahraničních věcí,

Významné mezinárodní organizace

- Organizace spojených národů (OSN/UN),

- Založení, členské státy, sídlo:
    - založena **10.1945**, měla nahradit nefunkční Společnost národů,
    - zakládající statut OSN je **Charta Spojených národů** (přijata 26.6.1945 – tehdy ji podepsalo zakládajících 51 států, vešla v platnost 24.10.1945),
    - členské státy: **téměř všechny státy** světa (193 států, cca 12 států není členem – např. Švýcarsko, Vatikán ad.),
    - sídlem OSN je **New York, USA,**
- Orgány, jejich fungování a kompetence:
    - **Valné shromáždění,**
        - hlavní instituce OSN,
        - účastní se všechny členské státy,
        - **parita a rovnost** – každý stát má jeden hlas a všechny hlasy jsou rovnocenné,
        - řídí ho **předseda** – ten je vždy volen na **jeden rok,**
        - náplň:
            - úkoly OSN,
            - pravomoci ostatních institucí OSN,
            - volba členů,
            - rozpočet OSN,
        - výsledky jednání jsou formulovány v **rezolucích** (= prohlášení, závazné) a **usneseních** (nezávazné),
    - **Rada bezpečnosti,**
        - nejdůležitější instituce,
        - 15 členů,
            - 5 stálých (VB, USA, Rusko, Čína, Francie), mají **právo veta,**
            - 10 volených na **2 roky,**
        - úkol: **udržení míru ve světě,**
        - je oprávněna udržet mír i násilím = může vojensky zasahovat, ale cílem má být oddělení válčících stran od sebe a donucení k jednání,
        - nemá vlastní armádu – využívá armády členských zemí,
    - **Hospodářská a sociální rada,**
        - **54** členských států, jsou voleny na **3 roky,**
        - ekonomická, hospodářská a sociální funkce,
        - úkol: **vyrovnávání rozdílů mezi rozvojovými a vyspělými zeměmi,**
    - **Poručenská rada,**
        - úkol: **správa území s nejasným statusem** (např. území, která nepatří žádné zemi, nebo kde se bojuje o nezávislost, nové státy které ještě nemají instituce atd.),
    - **Mezinárodní soudní dvůr,**

        - sídlí v **Haagu,**
        - úkol: **řešit spory mezi státy a podávat posudky o právních otázkách** na žádost oprávněných orgánů,
    - **Sekretariát OSN,**
        - mezinárodní úřednický tým vytvořený ke správě ostatních orgánů OSN,
        - 7500 zaměstnanců, úřady v desítkách zemí světa,
        - v čele stojí **generální tajemník OSN,**
            - volen Valným shromážděním na návrh Rady bezpečnosti,
            - volen na 5 let,
            - dnes Portugalec **Antonio Guteres,**

Agentury a odborné organizace

- **UNESCO** – ochrana kultury a zajištění vzdělávání,
- **UNICEF –** dětský fond,
- **FAO –** food and agriculture organisation – zajištění výživy,
- **WHO –** world health organisation – zajištění zdraví ve světě,
- **WTO –** organizace obchodu,
- **UNEP –** ochrana životního prostředí,
- **UNHCR –** migrace, uprchlíci,
- **IMF –** mezinárodní měnový fond,

- Severoatlantická aliance (NATO),
- Dobové souvislosti založení, členská základna, sídlo,
    - založena 4.4.1949, navazuje na Bruselský pakt, který měl zajistit spolupráci především ve vojenské sféře a společnou obranu,
    - ke vzniku pevnější spolupráce a společné vojenské struktury státy podnítila **korejská válka,**
    - první generální tajemník Hasting Hismay stanovil cíle NATO jako:
        - udržet USA v Evropě,
        - udržet Rusko mimo Evropu,
        - udržet Německo při zemi,
    - členská základna – 12 zakládajících států: Spojené státy americké, Kanada, Spojené království, Francie, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie a Island,
    - sídlo: Brusel, Belgie,
- Zakládací smlouva,
    - Washingtonská smlouva,

- 14 článků,
- článek – zavazuje členské státy ke společné obraně a vzájemné pomoci, ale nespecifikuje formu pomoci, poprvé byl uplatněn po teroristických útocích v září 2001 Spojenými státy,

- Orgány, jejich fungování a kompetence,
  - **Severoatlantická rada,**
    - nejvyšší instituce,
    - politická,
    - každá členská země v ní má stálého zástupce (za ČR diplomat Jiří Šedivý),
    - scházejí se každý týden a jednou za půl roku se schází reprezentativně i s prezidenty/premiéry/ministry obrany atd.,
    - funkce: projednávání bezpečnostních situací,
    - předseda rady = **generální tajemník NATO,**
      - dnes Švéd Jens Stoltenberg,
  - **Výbor pro obranné plánování,**
    - rozhoduje o vojenských strukturách (rozmístění vojáků, materiální zajištění atd.),
  - **Skupina pro jaderné plánování,**
    - činí rozhodnutí ohledně jaderných otázek a související politiky NATO,
  - **Vojenský výbor,**
    - nejdůležitější instituce,
    - řeší vojenské otázky aliance,
    - schází se jednou týdně,
    - řízen předsedou výboru = **náčelník generálního štábu aliance,**
    - spadají pod něj 2 hlavní strategická velitelství:
      - Velitelství spojeneckých sil pro operace,
        - sídlo: Mons, Belgie,
        - 4 oblastní velitelství,
        - odtud jsou řízeny vojenské síly,
      - Velitelství spojeneckých sil pro transformaci,
        - sídlo: Norfolk, USA,
        - zajištění modernizace (elektronická válka, drony atd.),

- **Složení vojenských sil,**
  - **síly rychlého nasazení,**
    - elitní vojenské jednotky, nejlépe vybaveny a vycvičeny,

    - nasazení v rámci hodin, maximálně dnů,
    - u nás např. výsadkové jednotky z Chrudimi nebo z Prostějova,
  - **hlavní obranné síly,**
    - profesionální armády jednotlivých zemí,
    - dlouhodobější nasazení (týdny až měsíce),
  - **záložní síly,**
    - ještě dlouhodobější nasazení (měsíce až roky),
  - Podíl NATO na globálním zbrojení (náklady),
    - asi **70% nákladů** na zbrojení na světě = přes bilion dolarů ročně,
    - nejvíce peněz jde do USA (cca 700 mld. dolarů = přes 60% NATO),
    - největší vojenský rozpočet má Čína (120 mld. dolarů), pak skupina 60 – 80 mld. dolarů (VB, Německo, Francie, Rusko, Saudská arábie…),

Evropská unie (EU)

- Dějiny evropské integrace,
- Idea sjednocené Evropy a pokusy o integraci do WW2,
  - středověk,
    - idea SIR – renovatio imperii, obnova Římské říše,
    - **křesťanský universalismus** – sjednocení Evropy ideou náboženství,
  - institucionální myšlenky 15. století,
    - **Jiří z Poděbrad** – společná obrana proti Turkům (a ČZ by se zbavily kacířské nálepky),
  - 17. století,
    - **William Penn** – navrhl zřízení evropského parlamentu se státy zastoupenými podle velikosti, který by rozhodoval o záležitostech míru a bezpečnosti… nepovedlo se, tak emigroval do USA a založil stát Pennsylvania,
  - 19. století,
    - **Imannuel Kant** – navrhl federativní zřízení Evropy, vytvoření evropského společenství,
  - po WW1,
    - **Panevropské hnutí** – hrabě **Coudenhove-Kalergi** roku 1926 uspořádal první kongres Panevropského hnutí, má ideu sjednocené Evropy,
    - státy ale měly strach, že Kalergi chce obnovit něco jako Rakousko-

Uhersko,
- malé státy se nechtěly vzdát nově nabyté svobody,

Počátky integrace

- po WW2,
  - nové malé státy se ve WW2 nedokázaly bránit, vyčerpala se jejich idea národní svobody,
  - vznik **odborových hnutí** (např. 1944 – Švýcarsko) – sjednocení Evropy?,
  - myšlenka evropské ústavy,
    - Z – federativní Evropa,
    - V – konfederativní Evropa,
    - = rozpor, trvá do dnes,
- 1947 – studená válka,
  - Z x V Evropa,
  - USA x Rusko,
  - **bipolární svět** (v Evropě názorně vidět rozdělení železnou oponou),
  - Evropa přestává dominovat světu, státy ztrácí postavení velmocí,
  - Evropa chce:
    - získat zpět dominantní postavení = nutnost spojit se, aby mohla konkurovat USA a Rusku,
    - hlídat Německo – zabránit jeho remilitarizaci (musí tudíž hlídat jeho ekonomiku),
    - bránit se vlivu SSSR,
    - = musí vytvořit s Evropy jeden velký ekonomický celek,
    - Winston Churchill – dává dohromady koncept, přednáší o něm **projev roku 1946 v Curychu**, kde vyzývá k vytvoření Spojených států Evropských, kde by byla samozřejmě hlavní Anglie jako prostředník mezi USA a Evropou,
- **Mashallův plán,**
  - **1948** – USA nabízí všem státům Evropy **finanční pomoc**, aby se znovu nastartovala ekonomika po WW2,
  - nakonec se realizoval pouze pro Z Evropu v letech 1948 – 1951,
  - výše až 13 mld. dolarů,
  - nastartoval hospodářský růst,
  - **OEEC,**
    - Organizace pro evropskou spolupráci, 1947,
    - cíl: rozdělování států na různé hospodářské úkoly,
    - fungovala i po ukončení Mashallova plánu,
    - úspěšná spolupráce,

- 1961 – přetváří se na světovou OECD a později na **WTO** pod OSN, která funguje dodnes,
- = ukazuje se, že spolupráce přináší pozitivní výsledky,

- **1948** – **Evropský kongres v Haagu,**
  - svolal ho hrabě Coudenhove-Kalergi, přestože jeho prvotní výzvy k evropské integraci ve dvacátých letech a později výzva k vytvoření Evropské parlamentní unie z roku 1947 nebyly vyslyšeny,
  - 16 zemí (i Německo),
  - předseda kongresu: Winston Churchill,
  - vzniká Evropské hnutí,
  - *vyzývá státy k:*
  - vytvoření evropského parlamentu,
  - přijetí charty lidských práv,
  - vytvoření mezinárodního soudního dvoru k ochraně lidských práv
- **5.1949** – založena **Rada Evropy**
  - původně 10 zemí, dnes 47 (prakticky všechny evropské země),
  - členy jsou zástupci parlamentů,
  - vytvořen také **soudní dvůr,**
  - funguje nezávisle na EU!,
  - úkol: chránit lidská práva a pomáhat státům v řešení různých problémů,
  - 170 smluv a úmluv (1950 – Evropská úmluva o lidských právech, 1961 – Evropská sociální charta),
  - posílení evropské identity,
  - 1955 – Evropská vlajka,
  - 1972 – Evropská hymna (Óda na radost – Beethoven), dodnes,
- **1948** – **Bruselská smlouva** (Bruselský pakt),
  - smlouva o vzájemné spolupráci a společné obraně mezi Francií, VB a Beneluxem,
  - 1949 – rozšířena o USA a Kanadu = vznik NATO,
  - není čistě evropská…,
  - 1950 – vznik **Evropského obranného společenství (EOS)** – ekonomická kontrola Německa,
  - 1954 – končí okupační stav Německa, vzniká Spolková republika Německo, stává se členem NATO, strach z Německa polevuje, EOS se přeměňuje na **ZEU = Západoevropská unie** (zrušena roku 2011 jako nepotřebná),

- léta:
  - **5.1950 – Schumannův plán,**
    - Německo se po WW2 znovu ekonomicky oklepává, Francie a další státy mají tendenci chtít ho zatlačit zpět do země,

        - vyzývá ostatní země Evropy, aby kontrolovali německou militarizaci,
        - = vyzývá k vytvoření nějakého společenství,
    - **4.1951 – Pařížská dohoda, vznik ESUO** (evropské společenství uhlí a ocele),
        - na výzvy Schumanna reagují **Jean Monet, Conrad Adenauer a Alcide Gasperi** („otcové zakladatelé budoucí EU) a vytvářejí ESUO,
        - Francie, Německo, Itálie, Belgie, Nizozemsko, Lucembursko,
        - Orgány:
            - Vysoký úřad,
            - Společné shromáždění,
            - Soudní dvůr,
    - **7.1952 –** smlouva vstupuje v platnost, **vznik ESUO,**
    - **5.1957 – Římské smlouvy,**
        - rozšíření spolupráce,
        - vstupují v platnost **8.1958,**
    - **Smlouva o EHS** (evropské hospodářské společenství),
    - **Smlouva o ESAE** (Euratom = evropské společenství pro atomovou energii,
        - Orgány:
            - **Komise EHS** – 9 členů, sídlo v Bruselu,,
            - **Rada ministrů EHS** – koordinace hospodářské politiky,
            - **Parlamentní shromáždění** – kontrola Komise a Rady, nemá zákonodárné pravomoci,
            - **Soudní dvůr,**
            - **Evropská investiční banka** – financování projektů,
            - **Hospodářský a sociální výbor** – vytváření vizí spolupráce a rozvoje, sídlo v Bruselu,
            - reakce VB,
            - chce vytvořit konkurenční sdružení,
    - **1959 – vznik ESVO** (Evropské společenství volného obchodu),
        - Dánsko, Norsko, Švédsko, Finsko, Lichtenštejnsko, Rakousko, Španělsko, Portugalsko = už kvůli složení moc nemá šanci na úspěch,
        - cíl: nepřekážet si v obchodu,
        - spíš formální,
        - v 90. letech se stává **součástí EHS** a členové vstupují do EU,
        - v 60. letech vidí, že tudy cesta nevede, opakovaně se snaží vstoupit do EHS, ale je odmítána (předseda EHS de Gaulle má s Brity problém + VB vyžaduje výhody),
- léta,
    - **7.1967 – Slučovací smlouva,**
        - spojení dosavadních smluv (smlouvy o ESUO, smlouvy o EHS a smlouvy o

ESAE – Euratom) do jednoho celku,
- spojením ESUO, EHS a Euratomu vzniká **ES (= Evropské společenství),**
- **1968 – Celní unie,**
  - zboží zvenku ES je proclíváno společně,
  - Krize integrace,
    - Francie se v ES izoluje, Německo ekonomicky sílí, Francie si nemůže být jistá svým dominantním postavením,
    - otázky o rozšíření – přijetí VB?
    - předseda de Gaulle opakovaně vetuje žádosti VB o přijetí do ES,
    - = zhoršování vztahů, pokles snahy o spolupráci i uvnitř ES, neochota členů ustupovat od vlastních zájmů,
- **Summit v Haagu (12/1969),**
  - nastiňuje řešení krize integrace,
  - formuluje body:
    - dokončit budování společného trhu,
    - prohloubení integrace tam, kde si to žádá fungování celní unie a společných politik,
    - rozšíření EHS,

- léta
  - **1970 – Lucemburská smlouva,**
    - ES je finančně soběstačná, má vlastní rozpočet,
    - příjmy ES:
      - ze cla,
      - z příspěvků zemí (příspěvky ve výši 1% HDP),

EMU (Evropská měnová unie)

- chce vytvořit společnou měnu, aby byl obchod v rámci ES ještě snazší,
  - **1979 – EMS (Evropský měnový systém),**
    - dohoda o směnných kurzech = pevné kurzy,
    - společná měnová jednotka – **ECU (čti eky),**
  - **1973 – první (severní) rozšíření,**
    - připojení VB, Dánska a Irska,
    - celkem je tedy 9 členských států,
- léta
  - **1981 a 1983 – druhé a třetí (jižní) rozšíření,**
    - + Řecko,

        - + Portugalsko a Španělsko,
        - celkem 12 členských států,
    - **1985 – Schengenská smlouva,**
        - zrušení hraničních kontrol uvnitř ES,
        - původně mezi Francií, Německem a zeměmi Beneluxu, pak se rozšiřuje,
    - **1986 – Jednotný evropský pakt (JEA),**
        - zajišťuje jednotný evropský trh, volný pohyb osob a kapitálu po ES,
    - **1989 – rozpad SSSR,**
        - revoluce středoevropských zemí – hlásí se do ES,
        - ES je rozhodnutá země v jejich revolucích podpořit,
        - **program Phare** – finanční podpora reforem, originálně pro Polsko a Maďarsko, později i pro další země,
- léta,
    - **2.1992 – Maastrichská smlouva,**
        - Smlouva o Evropské unii = SEU,
        - má dát pevný rámec hlubší spolupráci, počítá s přijímáním nových zemí po rozpadu SSSR,
        - v platnost vstupuje **11.1993 – vznik Evropské unie (EU),**
        - Systém pilířů EU,
        - EU se má opírat o 3 pilíře,
        - evropské společenství tvořené institucemi, evropské politiky,
        - SZBP – společné zahraniční a bezpečnostní politiky,
        - spolupráce v oblasti policie a vnitra,
    - **1995 – 4. rozšíření,**
        - + Rakousko, Švédsko, Finsko,
        - celkem 15 členů,
    - **1997 – Amsterodamská smlouva,**
        - novelizace smluv o EU,
        - změna hlasování,
        - dříve museli souhlasit všichni,
        - teď je umožněna konstruktivní neúčast – když země nesouhlasí, může se nezúčastnit hlasování a tím umožnit schválení návrhu, přestože nesouhlasí,
        - zavádí novou funkci: **vysoký zmocněnec pro zahraniční politiku,**
        - má řídit společnou zahraniční politiku EU,
        - státy měly totiž velmi odlišné názory na některé situace (např. válka v Jugoslávii), takže bylo nutno sjednotit myšlenky,
    - **1.1999 – vznik ECB (Evropská centrální banka),**
        - základní podmínka pro zavedení jednotné měny – EURO,
        - **konvertgenční kritéria,**

        - soubor podmínek pro přijetí eura,
            - roční deficit pod 3% HDP,
            - zadlužení pod 60% HDP (to dnes nesplňuje nikdo),
        - kdo je splňuje, nahrazuje 1.1.2002 svou měnu EUREM,
    - **12/1999 – summit v Helsinkách,**
        - vydává **Prohlášení tisíciletí,**
            - stanovuje nové cíle a vize pro 21. století a 3. tisíciletí,
            - Evropa se má stát informační společností, klást důraz na životní prostředí, zajistit udržitelný rozvoj v Evropě, zajistit mír a bezpečnost,
        - konkretizuje nový přijímací proces, stanovuje podmínky přijetí nových zemí,
- Počátek 21. století,
    - **12/2000 – summit v Nice,**
        - potvrzuje chartu základních lidských práv,
        - přezozdělení hlasů – už počítá s postupným přijímáním nových zemí (počet hlasů země záleží na počtu obyvatel),
        - další změna v hlasování – **kvalifikovaná většina,**
        - velké státy nemohou přehlasovat malé a malé státy se nemůžou spojit proti velkým,
    - **1.2002 – Euro,**
        - státy, které splňují konvertgenční kritéria, přijímají společnou měnu – euro,
    - **2002 – Konvent,**
        - zřízen konvent pro přijetí nové ústavy,
        - už vypršely zakladatelské smlouvy, je potřeba je obnovit – chtějí novou Evropskou ústavu, obnovení a sjednocení smluv,
        - posílení role Evropského parlamentu,
        - Konvent trval **2 roky,**
    - **2004 – summit v Bruselu,**
        - schválil ústavu,
        - ústava má asi 700 stran,
    - **2005,**
        - ratifikační proces – jednotlivé státy mají schválit ústavu,
        - ústava je zamítnuta – je příliš dlouhá a složitá, lidi jí nerozuměli,
    - **5.2004 – 5. rozšíření, 2007 – 6. rozšíření = „východní“ rozšíření,**
        - + ČR, Slovensko ad.,
        - + Bulharsko, Rumunsko,
        - celkem má EU 27 členů,
    - **12.2007 – Lisabonská smlouva**
        - náhrada zamítnuté ústavy,

- je stručnější (asi 250 stran),
- také problémy s ratifikací, ale nakonec přijata,
- ruší 3 pilíře Maastrichské smlouvy,
- zakládá nové funkce:
- předseda Evropské rady – tento stálý předsedy vždy spolupracuje se zemí, která zrovna vykonává předsednictví,
- ministr zahraničí EU – zajištění jednoty mezinárodní politiky EU,
- snižuje počet komisařů na 18 (členských zemí už je hodně, takže přestává platit že každá země má komisaře),
- změny v hlasování – rozšíření většinového souhlasu (ke schválení se musí vyjádřit min. 55% států a 65% obyvatel),
- subjektivita EU – EU může přijmout rozhodnutí a je to na její zodpovědnost, ne na zodpovědnost států,
- článek 50 – možnosti vstupu a vystoupení, stanovuje podmínky pro vystoupení,

- **2012 – Fiskální pakt,**
  - Dohoda o finanční stabilitě,
  - reakce na finanční krizi 2008 – 2011,
  - má zajistit, aby už k ničemu podobnému nedošlo,
  - zřizuje dluhovou brzdu – stát by neměl být zadlužen víc než 60% HDP a pokud se víc zadluží, musí přijmout opatření, aby se dál nezadlužoval,
    - ČR a VB nepodepsaly – ČR si pak podepsala dluhovou brzdu 55% HDP,
- **2013 – 7. rozšíření,**
  - + Chorvatsko,

- **BREXIT,**
  - **2016** – referendum o Brexitu, ke všeobecnému překvapení je BREXIT těsně schválen, VB začíná jednat o odchodu z EU,
  - **2017 –** VB aktivuje článek 50 Lisabonské smlouvy,
  - **1.2020 –** VB přestává být členem EU,
  - **1.2020 – 2.1.2021 –** přechodné období, řeší se podrobnosti, dopodepisují smlouvy,
  - **1.2021 – VB úplně odchází z EU,**

Proces přistoupení ČR k EU

- možnost se poprvé otevřela roku 1989 po rozpadu sovětského bloku a spadnutí železné opony,
    - **1990 –** začala přístupová jednání EU a zemí východní Evropy,
        - **program Phare** – ekonomická podpora reforem ve V Evropě,
    - **1991 –** ČR se stává součástí **Rady Evropy,**
    - **1992 – zastoupení EU v Praze,**
        - EU má v Praze velvyslanectví,
        - dohlíží na plnění smluv, na realizaci Phare, na realizace komunikační strategie, propagace EU, zřizovány informační centra atd.,
    - **1993 –** rozpad ČSR = zpomalení přijímacího procesu (musí se podepsat nová asociační smlouva atd.),
    - **1993 – Kodaňský summit,**
        - stanovuje podmínky pro vstup = **Kodaňská kritéria** (nové členské státy mají být konkurenceschopné, ne přítěž),
        - stabilní a demokratický stát,
        - funkční právní systém,
        - lidská práva,
        - tržní ekonomika,
        - splnění podmínek hlídá **Rada přidružování,**
    - **1995 – Bílá kniha,**
        - předsvtupní strategie,
        - soubor konkrétních požadavků (např. převzetí evropské legislativy),
    - **1.1996 – Memorandum,**
        - ČR vydává memorandum jako oficiální žádost o přijetí do EU,
        - byli jsme zařazeni do první vlny zemí, které mají být přijaty,
    - **1998 – 2003,**
        - negociační proces, screening české ekonomiky – nejdřív nepřináší pozitivní zprávy, až roku 2000 se výsledky zlepšily,
        - nové programy podpory:
        - **SAPARD –** modernizace zemědělství a venkova,
        - **ISPA –** modernizace oblasti dopravy a životního prostředí (hodně českých obcí z těchto peněz postavilo čističky odpadních vod apod.),
    - **1.2003 –** ČR je připravená ke vstupu, ohlašuje připravenost,
    - **5.2004 – ČR se stává členem EU,**
        - nadnárodní a mezivládní princip ve vývoji integrace,

Instituce Evropské unie

- **Evropská rada,**
    - nejvyšší instituce EU – summit nejvyšších představitelů evropských zemí (za nás většinou premiér),
    - právně není orgánem EU,
    - zastupuje členské státy,
    - úkoly:
        - uzavírání politických dohod,
        - přijímání politických ustanovení,
        - vydávání směrnic pro Radu EU a Evropskou komisi,
        - řešení sporných otázek,
    - schází se obvykle jednou do roka, ale pořádají se i výjimečné summity,
- **Evropský parlament,**
    - zastupuje občany EU,
    - zapojen do legislativního procesu, ale nemá legislativní iniciativu (kdyby ji měl, byly by zbytečné národní parlamenty),
    - kontrolní funkce,
    - členy jsou **europoslanci,**
        - voleni v **přímých volbách** občany daných států, **většinový** volební systém,
        - voleni na **5 let,**
        - počet europoslanců – 751,
        - počet europoslanců každého státu závisí na poštu obyvatel státu (nejvíce Německo – 91, nejméně Malta – 6, ČR je středně velký stát – 21 poslanců),
        - tradičně se nechává cca 40 volných míst pro nové země,
    - dělí se do frakcí podle politické příslušnosti,
        - největší: Evropská lidová strana,
        - dále: Socialisté, Liberální demokraté, Zelení, Konzervativci, Komunisté…,
        - uzavírají spolu dohody,
    - sídlo: **Štrasburk**, Francie,
    - výbory jednají v Bruselu (Belgie),
    - vedení a administrativa sídlí v Luxemburku,
    - = neustálé stěhování,
- **Rada Evropské unie,**
    - zastupuje členské státy,
    - členové: rezortní ministři členských států,
    - předsednictví si státy střídají po půl roce,
    - sídlo: **Brusel,**
    - složení rady se liší posle témat zasedání: 10 možných variant,
        - všeobecné záležitosti a vnější vztahy,

        - zahraniční věci,
        - hospodářské a finanční záležitosti,
        - soudní a vnitřní záležitosti,
        - zaměstnanost, sociální politika, zdravotnictví,
        - konkurenceschopnost v rámci EU,
        - doprava, telekomunikací, energetika,
        - zemědělství a rybolov,
        - životní prostředí,
        - školství a kultura,
    - úkoly:
        - schvaluje zákony,
        - schvaluje rozpočet,
        - uzavírá zahraniční smlouvy EU,
        - koordinuje národní politiky,
        - řeší případné spory mezi členy EU,
        - stanovuje výhledové politické cíle EU,
- rozhoduje se v ní hlasováním,
    - počet hlasů členské země se liší podle počtu obyvatel (nejvíc Německo – 29, ČR – 12, nejméně Malta – 3),
    - systém hlasování se liší podle důležitosti:
        - nutný jednohlasný souhlas,
        - kvalifikovaná většina (musí se vyslovit 15 států, 55% států a 65% obyvatel),
        - prostá většina,
    - pokud chce někdo rozhodnutí zablokovat, musí to chtít aspoň 4 země a 35% obyvatel,
- pomocný orgán:
    - Coreter,
    - = výbor stálých zástupců,
    - stálá instituce,
    - tvoří ho zástupci zemí (velvyslanci EU),
    - připravují podklady pro jednání Rady,
- **Evropská komise,**
    - zastupuje EU jako celek,
    - sídlí v Bruselu,
    - prakticky evropská vláda,
    - 1 země – 1 člen,
    - předseda:
        - jmenován Evropskou radou,

        - dnes Ursula von der Leyenová,
    - komisaři:
        - jmenují si je dané státy,
        - za ČR zasedá Věra Jourová,
    - úředníci:
        - až 35 000 úředních pracovníků,
    - Parlament EU může Evropské komisi vyslovit nedůvěru,
    - komisaři mají rozdělené oblasti působení podle E politik,
    - zasedají 1x týdně,
    - úkoly:
        - navrhují zákony = zákonodárná iniciativa,
        - hájí zájmy EU jako celku = komisaři nehájí zájmy své země,
        - výkonný orgán – vydává nařízení,
        - dohlíží na realizaci smluvních aktů (Maastrich, Schengen atd.),
        - realizuje politiky EU,
        - realizuje mezinárodní obchodní vztahy,
        - spravuje rozpočet,
    - rozhoduje se hlasováním,
- **Soudní dvůr EU,**
    - funguje už od založení EU,
    - sídlo: Luxemburk,
    - 1 země = 1 soudce,
    - 9 generálních advokátů,
        - předkládají soudu odborná stanoviska, aby měli podklady pro rozhodování,
        - jmenováni dohodou členských států na 6 let,
    - slušuje více funkcí:
        - ústavní soud,
        - správní soud,
        - civilní a rozhodčí (občanský) soud,
    - funkce:
        - interpretace komunitárního práva (zakládajících smluv, nařízení atd.) = výklad k aplikaci norem a řešení sporů při výkonu komunitárního práva,
        - odborná pomoc národním soudům (matodická),
- způsoby zahájení řízení:
    - instituce EU, firma, občan, zaměstnanec EU (např. pro nápravu škody) atd. podají přímou žalobu,
    - řízení o předběžné otázce = zahajuje ho sám soud, když některý z legislativních aktů není v pořádku,
        - soud může akt zrušit nebo vynést rozsudek k nápravě,

- počet soudců:
    - v případě přímé žaloby: řeší soudní komory, 3 – 5 soudců,
    - v případě závažných záležitostí: řeší nejvyšší komora, 13 soudců,
- generální sekretář:
    - zařizuje fungování soudu,
    - volen na 6 let,
    - spravuje archiv a finanční stránku,
- **Evropský ombudsman,**
    - funguje od 1992,
    - řeší stížnost občanů na výkon správy E institucí,
- **Evropský účetní dvůr,**
    - od 1975,
    - sídlo: Luxemburk,
    - kontroluje finanční hosporaření EU,
- **Evropská investiční banka,**
    - of 1958,
    - sídlo: Luxemburk,
    - poskytuje dlouhodobé investiční úvěry členským zemím, podporuje rozvoj v méně vyspělých regionech,
- **Evropská centrální banka (ECB),**
    - od 1998,
    - sídlo: Frankfurt nad Mohanem,
    - provádí měnovou politiku EU,
        - dnes (stále ještě): politika kvantitativního uvolňování (levné peníze do oběhu = nízký úvěr),
    - výbory:
        - **Výbor regionu,**
            - zajištění principu subsidiarity v EU (problémy má vždy řešit ten, koho se to týká – obce, kraje atd.),
        - **Hospodářský a sociální výbor,**
            - poradenská funkce (ekonomické otázky),
            - vydává stanoviska pro sociální politiku – také poradenská funkce.

Politiky Evropské unie

- rozdělují se podle různých kritérií:

- podle realizace,
    - politiky společné = realizace v rámci EU, platí pro všechny země,
    - politiky koordinované = EU spolupracuje v realizaci s národními státy,
- podle rozhodovací pravomoci,
    - politiky výlučné = rozhodovací pravomoc má EU, dodržují je všechny země (např. politika vnějšího obchodu),
    - politiky sdílené = na formování se podílí členské státy a EU – rozhodovat můžou státy i EU (např. zemědělská politika atd.),
    - politiky doplňující = určují si je národní státy, EU jim dává podporu (např. politika zaměstnanosti, vzdělávání, kultura),
    - národní politiky = jsou v kompetenci států (např. politika obrany a státní správy),

jednotlivé politiky EU

- **Politika vnitřního trhu a ochrany spotřebitele,**
    - jeden z důvodů založení EU,
    - účel:
        - naplnění základních ekonomických svobod,
            - = voný pohyb osob, kapitálu a zboží,
            - = odstranění cla, tarifů, daňových znevýhodnění, poskytování dotací nebo jejich odstranění, sjednocování norem (technických, hygienických atd.),
        - ochrana spotřebitele,
            - definovány roku 2004 v Desateru spotřebitele:
            - občan si může koupit co chce a kde chce,
            - má právo vrátit závadný výrobek,
            - výrobek musí být bezpečný,
            - má právo na dodání info k výrobku,
            - má právo na jasné smluvní podmínky o koupi a prodeji,
            - ceny musí být jasné (např. ceny zájezdu – katalog vs. realita – poplatky),
            - dvouletá záruční lhůta,
            - vrácení zboží bez udání důvodu (kamenný obchod: 3 dny, e-shop: 14 dní),
- **Politika hospodářské a měnové unie,**
    - používání společné měny (EURO od 1.1.2002),
    - Eurozóna,
    - státy používající Euro,

- 17 států,
- jako poslední se přidalo Estonsko roku 2011, usiluje o to Chorvatsko,
- ČR se zavázalo Euro přijmout, ale neřeklo kdy,
- i státy mimo EU (např. Monaco, San Marino, Vatikán),
- Euro nahradilo ECU,
- státy v eurozóně musí respektovat ECB,
- kritéria pro přijetí eura:
    - cenová stabilita = inflace nesmí výt v nejlepších regionech vyšší než 1,5%,
    - dlouhodobé úrokové sazby – rozptyl nesmí být větší než 2%,
    - nízký veřejný deficit ročního rozpočtu – musí být menší než 3% HDP,
    - výše veřejného dluhu – nesmí přesáhnout 60% HDP,
    - stabilita kurzu měny vůči Euru – stejný kurz musí vydržet alespoň 2 roky před přijetím Eura,

- **Politika zemědělská (SZP),**
    - nejdražší ze všech politik (40% rozpočtu EU),
    - dotace na zemědělství,
    - sleduje i další cíle,
    - produkce kvalitních, nezávadných a zdraví neškodných potravin,
    - zachování kulturního rázu krajiny (podpora malých farem, rozmanitosti krajiny…),
    - poskytování subvencí na pěstování určitých plodin (poslední dobou jsou trendem biopaliva – řepka olejka, kukuřice…),
    - stanovení kvót, kolik které země můžou produkovat potravin (aby E trh nebyl zahlcen),
- **Regionální politika,**
    - cíl: integrace a vyrovnání rozdílů mezi regiony,
    - v Evropě je 140 historických regionů (např. v ČR jsou 3 – Čechy, Morava a Slezsko),
    - Euroregiony = oblasti zasahující do více zemí, které mají společnou historii (v ČR je jich 13 – např. Polabí – zasahuje do S Čech, do Saska ad.),
    - k získávání dat z regionů slouží **EUROSTAT** (Evropský statistický úřad),
    - rozdělil regiony podle Nomenklatury územních statistických jednotek = **NUTS,**
    - **NUTS 1** = celé státy,
    - **NUTS 2** = regiony soudržnosti, u nás 8 (vytvořeny uměle tak, aby měly nad 1 mil. obyvatel a nepřišli jsme tak o dotace na kraje, kde žije méně lidí),
    - **NUTS 3** = kraje, u nás 14,
    - **NUTS 4** = okresy,
    - **NUTS 5** = obce,
    - **ERDF** = Evropský rozvojový dotační fond,

- strukturní fondy:,
- **Evropský regionální rozvojový fond** – rozvoj regionů,
- **Kohezní fond** – vyrovnávání rozdílů mezi regiony,
- cíle:
- konvergence = podpora rozvoje,
- konkurenceschopnost – moderní technologie do regionů,
- územní spolupráce,
- připravují operační programy směřující,
- do infrastruktury,
- do průmyslu a podnikání,
- do multifunkčnosti a zemědělství,
- do lidských zdrojů,
- každý stát musí podat žádost o financování projektu.